

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII'BO PELE HU

Dən juwoo gbalatmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan pei yene yiuhu diə legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diə peli kweiwoo boi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke peimaapɔn da mɔnɔ di hu, bə keke yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu bə maane maa ə kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnə hwə gwei tɔgə hemei iɔi hu peitɔwɔnuan diə.

A ke biɲaa keke yepuɔ gehu bə maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke bi keke hu nuan bɔwoo bə, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele peikulo, ye pɔnə ye di wɔɔ yii paane legbɔɔba laa hui.

A ke yene bi keke da nɔɔ kɔnɔn genei bə di liimu ə hɔgə negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bə gɛ, əle yabə ke a di liimu hɔgɛ a gbɔɔkpɔ, yili bə a gɛ bi keke diwɔɔ paakpɔn gene ə bɔ yene.

Maane nuteitɛi, ə make a kpɔma yinɔa di gɔl diə, maakweli, da hutɔ bə da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu di hee di kpanpa kenaa keke bə, ə make bɛyi ə wɔ paawoɔbɔ kaa lai, yili keke bə gɛi yene bilibili gɛmɛi nɔ paakpɔn genei pei zɛa kaa Amɔlik bi hui, ə dɔn nɔa pei laa a pɔbɔ kpala nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dən nɔo toloo 1

Nukan geke kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyə pɔlɔ da tɔɔi gaa pei yenyii hu kepɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan nɔa bə gɛ hwəkeli welikɛmaa ə lɔ di luwai.

Dən nɔo veele 2

Dən pei huwoo kaa nukele bə tanɔn, guloju hwə ma ye ə ke a huwu meni, gu kɔlɔ kepɔlɔ, gu lawoo, paala meni kena bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bə pɔlɔ bə, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ə ke a hulɔnu da nenu yilipulu, ye ə ke bi gaa gbɔɔba ju mun, ye ə ke a bi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dən pei huwoo kaa nukele bə tanɔn.

Dən nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yeneke, ə legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, əle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dən nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛxi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpe.

Dən nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwə kia pai meni paanwana laai nuta bə, yi a nu kulo nulaa hu əle eye melekpe ma.

Dən ηoo meida 6

Kene ləpe gele, maane nu keke ηə kaa lonna, ə ke a gələn ηaa ma.

Dən ηoo meihwele 7

Nu keke peliai a ge tən niila pe tənə mei. Nu keke hon bələ kaa tanən nukan maaton pei liila.

Dən ηoo meihaaɓa 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə peke la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dən ηoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ηəɔ lɔɪɓa gahwa meni ηəɔ pələhu.

Dən ηoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ηəɔ tian makəɲə kititə gə pekele, əle dian ti ə ke a kələn ηaa ə make meni ləpee daa zenwuən.

Dən ηoo boukəutanən 11

1. Nui ləpee da menijəɲəɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa peli kei a ɲən, yi ɲən ti hwə kələn ni ponɔɲa kitikepele la, maakəɲənuaan pei ɓa.
2. Tən hwa peli nui ləpe honji menita ɓa yiyai meni ti kei lowai, dən ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tən mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dən ηoo boukəu hweele 12

Nuta hwa naa lə mələn ɲii pələ hu, lə kpeli-kpeli, pei belən meni hu, da gbinifa meni tamaa hu, naa kala pələ pə.

Dən ηoo boukəu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əle ə he niiba kenaa ηə lɔi hu.
2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi ləpe hu, ə make gbəɔ lɔi, əle ə pənə ə ɲa gbəɔ lɔi ti hu.

Dən ηoo boukəu naan 14

1. Nui ləpe da ɲeikəu kpəlu jeei, maala kaa pei ə maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli pee hee mu.
2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔɲən kemun gbəɔkpə pə yi hwə ɓa lɔi ɲun ma menijəɲən da kaala.

Dən ηoo boukəu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hələɓo.
2. Di hwa peli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲənɔ nu yei hwə ηə lɔilonna maahwalin.

Dən ηoo boukəumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da peli heei di kepə guloju hwə ma yeke la a huɣu meni, lɔilon na meni, əle yala pələ meni. Di pelie a di ke piiɓoo ti hu, ə make di tagai lowai.
2. Legbəɔɓa da laana ɓe a hilətai laa ma.

3. Pelen mə ɓa a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka pei gbɔmayii ti da nɔi peitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumeihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔɓɔ hɛn gaa a ɓɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɔ jɔlɔɓɔ hɛn gulo pei.

Dɔn ŋoo boukɔumeihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔwɔ kilipahia kei, niiba yiibo pɔlɔ hu. Mukulaa ɓa a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii ɓo pɔlɔ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɔle yei ŋɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɓɔ, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔɓɔ ɔ nei nuta kpeli ŋaa diɔ kenakele yi jɔɔ hwa ke ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ŋundɔ ke, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɔ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔɓɔ ŋɔɔ lɔi jawoɓɔ meni hu, a wala ke a yaa kpini, ɔ ke nui a pee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ɓa ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɔtlɔ hwa tɛgɛ mɔlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahia pɔlɔ ɓɔ lɔi jawoɓɔ a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi paawoɓɔ nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu keke kemeni a kpɔnɔyui ɓo mun mə gɛ, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maane ɔ pa ɓɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ meni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo ke, ɔ niiba kolokɛ tɔlinmo da paane pɔlɔ mei; ɔ gɛ hwɔ pa ke a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kekolo ɓɔ maane di zalama; ɔ ke a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa pei ɔ viito, ɔ niiba pɔlɔ ŋaa ke. Gɛ kolo kei nowai jɛn ɔ ke a dɔɔ; ɔlɛ yilipulu ŋɔɔ hwito lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan pei ŋɔɔ yii ɔ ke a beliya ju, gɔlɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di ke di paane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala pei kulo meni keke ɓa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke pei, jɔn a peɛma, kolo hwaa kpe pei, kalanɔnnaa a jɔlɔɓɔ, a pɔlɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa pei yi maakpɔmaa ɔ ɓo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ɔ make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋ hɔ ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔtɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɔli ɔ ke kena kɔle. Maane lakwɔli kɛne kɛe laa ɔ ke kenaa kɔle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanja a ke pei.

2. Maakweli ŋun ma ya ba ɔ nukan holoon naa bo, ɔ dɔɔ gaa pei yene yii hu maawiye. Ya ba maane ɔ wooman, jeimaa hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu naa kɔle lowai ɔ ge liila ɔ ke diyei.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ len.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɔ geti ke nɔi ŋɔɔ tɔtɔwɔ laa kpaalɔ mei, ɔ pelima ɔ dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ɔ kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ɔ getike, ye dɔn ŋoonaa pei bo di le di kpaalɔ mei.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɔ gbɔmaa yii ti ba a peli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yeneyii hu da ŋɔɔ legbɔba laa, maala kele hɔlɔɔɔ nɛn lɔ gaama, ya ba a mɔlaa diwei kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwɔ laa.

3. Maala naa ti da legbɔba naa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene kele puɔ geba hwɔ mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwɔ laa yi a peli dɔn naa pei maameni piliju, ye nu ŋɔɔ tɔɔ gaa pei yeneyii hu da ŋɔɔ legbɔba laa kuloi pei: ye ɔ ke a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.
